

WWW.UNILIBRS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ 6 ДИП. МЕСЕЧНО
ОД ЈЕДНОГА БРОЈА 0-10 ДИП.
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 ДИП. МЕСЕЧНО

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ђирић.

Број 36

УТОРАК 15 ЈАНУАРА 1891

Година I

35 САСТАНАК

18 децембра 1890 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Ранко Петровић

(НАСТАВАК)

(Министар правде Милка Кр. Ђорђевић)

Ја сам био тако слободан да у интересу општем, а без икакве штете по судску независност, предложим Народном Представништву ове измене и допуне у закону о судијама. На вама је сада да те измене и допуне примите или их одбаците. Ето то су били узроци, који су ме определили да поднесем Народном Представништву предлог закона о изменама и допунама у закону о судијама.

Господо посланици! Пошто сам изнео разлоге, који су изазвали овај предлог, на реду је сада да говорим о разлозима, који су ишли противу њега, и да покажем у колико су они основани. Од свију изнешени разлога свега су, по моме мишљењу, два, која на први поглед дају доста забуне. Објаснити њих, доказати да они не стоје, значи саму ствар решити, јер ће остали разлози пасти сами по себи.

Први је разлог изнео поштовани посланик г. Авакумовић. Он вели: „ако се предлог овај прими погазиће се Устав.“ Нека ми поштовани посланик не замери што не могу да делим његово мишљење. У одбрану свога мишљења и ја ћу да се позovem на Устав. Молим вас да чујете шта вели члан 158 Устава (чита).

„Судије су у својим звањима сталне;

„Судија не може бити лишен својега звања, нити уклоњен са дужности против своје воље; и т. д.

„Судија не може бити гужен за свој судски рад; и т. д.

„Судија може бити премештен само по својем писменом пристанку;

„Судија не може бити стављен у пензију противу своје воље и т. д. и т. д.“

Као што видите Устав је поставио само главне принципе, којима се гарантује независност судска. Прелистајте цео Устав од почетка па до краја, ви не ћете наћи ни једног јединога члана, који говори о дисциплинарним казнама судије. То у осталом и није ствар Устава, него специјалног закона; а слободан сам да пред Народним Представништвом тврдим, да нема ни једног европског Устава који би садржавао о томе ма какве било одредбе. Кад то стоји, и кад се предложеним

дисциплинарним казнама не вређају, а још мање поништавају Уставом ујемчени принципи за независност судску, то је онда више него јасно да повреде Устава нема, и да разлог г. Авакумовића не стоји; да дакле отпада.

Други је разлог изнео поштовани посланик г. Рибарац. Он, као са неке висине узвикује: „ако се предлог овај прими пропада независност судска.“ Пре свега морам да приметим да питања правна нису питања математичка. Питање о независности судској није питање питагорове теореме, те да о њему не може бити спора. У колико је бар мени познато питање о независности судској нити је у науци права нити у законодавству утврђено. Нема научара, који је поставио правило, а које су и сви остали усвојили, да се независност судска, рецимо, састоји у томе: да судија долази на своје место избором, да се не може противу воље преместити, да се не сме пензионисати, да га министар правде не може дисциплинарно казнити, да треба да има толику плату и т. д. и т. д. Тога као што рекох, у науци права утврђеног нема. Па не само то, него нема готсво два законодавства, која су у питању о независности судској потпуно једвака. Што је за једнога добро, то за другога није; у чему један налази да је независност судска, у томе је други не налази; свака држава прави закон према својој потреби и својим друштвеним приликама.

Господо посланици! Сва господа из опозиције, која су говорила против овог предлога, навела су у потврду свога мишљења само голе речи. Ја ћу за доказ ове своје тврдње изнети факта, па нека она говоре. Навешћу вам законе о судској независности неколико страних држава, које како у погледу правосуђа и културе, тако и у погледу економном и финансијском могу само да нам послуже за пример. Почећу са државом, која је нама у многоме погледу слична. Мислим на краљевину Румунију. У Румунији је прокламован закон о судској независности 30. августа 1890 године, дакле пре неколико месеца. По томе закону министар правде има права да изриче казну *опомене* и *укора* над свима судијама касационог, апелационог и нижих судова. По члану 103 истога закона казна *укора* вуче за собом губитак петнајестодневне плате. Сем тога министар правде има права да над судијама нижих судова изриче дисциплинске казне: *опомену*, *укор*, *привремено удаљење од дужности стављање на расположење и отицање из државне службе*. Нека сада господа из опозиције сравне овај закон са нашим законом о судској независности, и то заједно са допунама које се предлажу, па нека кажу: који је од ова два закона бољи и којим се више зајемчава судска независност!

Но може се на то приговорити да је Румунија мала држава, и у културном погледу нама равна, и да за то не треба да се на њу угледамо. Лешо! Ја ћу сада за пример да

узmem другу већу државу, стару уставну монархију — нашу државу Аустро-Угарску. У Аустро-угарској судови су такође независни при изрицању правде, и они имају закона о судској независности. По њиховом закону све судије касационог апелационог и нижих судова постављају се по предлогу министра правде, а не избором. Према овоме принципу предлагања у Аустро-угарској многи способан, вредан и ваљан судија може остати на једном месту годинама ако министар правде по својој оцени не нађе разлога за његово унапређење. Шта би рекли господи из опозиције, када би српски министар правде предлагао овакову измену у закону о судијама, када они за ову благу меру дисциплинарне казне, и то само за ниже судове, веле: пропаде судска независност?! Па ипак наши безазлени суседи држе да имају судску независност; па чак су и у свом Уставу метнули да су им судови независни!

Но хајдемо даље. Да видимо сада како стоји са судском независношћу код ових народа, код којих је она први пут угледала света. Навешћу прво државу, која својим слободоумним уставима данас стоји на врхунцу, јер је својим слободама отворила очи целом свету. Мислим Француску. У Француској све судије виших и нижих судова постављају се на предлог министра правде. *Нема дакле избора.* По њиховом закону о судијама министар правде има право да изриче казну опомене и укора над свима судијама. Али што је најглавније, и што мора донета свакога да зачуди, то је што је чл. 13 њиховог закона „свима судијама строго забрањено свако већање о политици“. Помислите колико је растегљива и колико опасна ова одредба. Ма да ова одредба и она дисциплинска мера казне постоје у закону о судијама у Француској, ја сумњам да би ко год од господи из опозиције смео да тврди, да за то народ француски нема судску независност.

Дозволите ми да наведем само још једну државу, где судска независност први пут угледала света, а где данас она донета стоји на врху. То је Енглеска. У њој Лорд канцелар као и канцелар за војводство ланкестарско имају права по чл. 15 закона од 13 Августа 1888 год. да преместе или уклоне судију, због његове неспособности или хрђавог владања, кад год за добро нађу. И кад то право има министар правде без бојазни да ће се наудити принципу судске независности, у једној Енглеској, о чијој судској независности сви научари говоре са похвалом, и пред чијим слободама морамо и ми скинути капу; кад је дакле тамо дозвољено министру правде чак премештање и отпуштање судија, у интересу државне службе, онда ја не налазим да је опасно по судску независност у Србији, дозволити министру правде да дисциплинарно може казнити судије нижих судова за неуредност у дужности.

Господо Посланици, време је да завршим говор, јер нисам рад да дуже морим ваше стрпљење. Ја сам вам показао узроке, који су изазвали ове измене и допуне у закону о судијама. Доказао сам даље да се Устав неће повредити, ако се мој предлог прими. На послетку доказао сам и то, да се са овим предлогом независност судска не повиштава. На вама је сада да све разлоге, који су вам изнети оцените и да предлог овај примите или одбаците. Одлука ваша биће за ме обавезна. На завршетку ја вас само молим да верујете, да се све ове мере предлажу једино и искључно у доброј намери, да ону корисну биљку у вргу наше уставности, што се зове „судска независност“, очувају, а никако да је униште. (Бурно одобравање, тако је, тако је, да се реши).

Потпредседник — Изјављујем да је прегрес свршен, приступамо гласању у начелу. Ја стављам оваково питање: ко је за предлог законски у начелу, тај нека изволи седети, а које против нека устане? (Кундовић: за који пројект: министров или извештај одбора). Скупштину не веже ни мишљење одборско ни пројект министров. Дакле молим вас, господо, ко је за то, да се поднесени пројект прими нека изволи седети; а ко је против нека устане. (Сви седе).

Објављујем да је Скупштина усвојила једногласно пројект у начелу.

Молим вас сад ће се приступити претресу појединих чланова.

Известилац прочита измену у чл. 1. (види ст.)

Живан Живановић — Господо! у чл. 1 предложена измена говори о томе, *какве* треба да буду судије, ко може да буде судија? Господо, да би тачно сазнали ко може бити судија врло је умесно да се још једном запитамо: шта је судија а шта је суд? Суд и судије то су, господо, чувари наших приватних и наших јавних права. Судије и судови чувари су морала: судије и судови они су чувари нашег имања и живота; судије и судови то су тумачи закона државних; судије и судови то су бедем на којима се устављају политичке страсти наше — једном речи *судије и судови то је јемство за морални и правни поредак у земљи.* Из свега овога што смо казали шта су судије и судови одмах се даје извести закључак, да је посао судије једна деликатна и у исто време једна тешка и непријатна ствар. Један енглески поета а то је Бајрон, назвао је правнике „оцачарима друштвеним“. Запста је тако, јер судови и кад сврше сав свој деликатни посао поред све чистоће рада морају бити малко и омрчени пошто се судским решењима не могу задовољити. То је истина један поетски израз, али који вреди овде да се спомене. Због тога што су судије тако важна чињеница у држави и друштву, што је њихов позив тако крупан без сумње важан је и овај члан 1 у коме се говори ко може да буде судија у Србији.

Један судија има двојакних услова. Једни су услови, које доноси судија као личност; а други су услови, које му даје држава као човеку коме поверава чување правде у земљи. Они први услови које судија са собом доноси као личност, то је његова стручна школска спрема, које му држава школом даје или које он о свом или државном трошку и на страни прибави. О томе само говори чл. 1.

Други су услови, који не зависе од судије него их друштво и држава даје на расположење, да би могао савесније вршити свој посао као независан чиновник. Тај други услов — поред бриге о материјалном положају судија, који је данас оскудан, *плате мале*, и о томе ваља такође размислити на овом месту — тај други услов, који држава и друштво даје судији јесте *независност судска* о којој је јуче и данас било говора. Независност судска јесте једино принознато начело, које само онда постаје добро кад буде *чисто и ничим испомућено.* Независност судска јесте један услов, без кога нема сигурног и праведног суда; и ми можемо сажаљевати, да то велико благородно начело чим је помолило главу, одма је добило први ударац и тим првим ударцем у месецу Фебруару 1881 год., кад је прокламована судска независност, у исти мах обојена је једном партиском бојом. Постављени су искључно партијски судови нарочито виши; а за онда искључно — напредњачки. Ја то не говорим, што хоћу у пркос да изнесем неке разлоге, но хоћу да кажем узрок за што је се уставотворни одбор нашао пред једном политичком нуждом, да ондашњу судску независност замени са другам судеком независношћу, која је лане решена на начин као што је *вама* свима познато. — — —

Данас се води реч онег о судској независности и могао је сваки чути из говора неких посланика чудну разлику између суда и судија, коју ја не могу да појмим. Говори се о апстрактној судској независности — безличности судијских. Али се заборавља, да ако хоћете да ставите судију у процеп; онда је стављена у процеп и судска независност; јер фактички носилац независности судске јесте жива индивидуа — то је човек судија и кад га притесните онда је све у опасности. Кад ми говоримо и прокламујемо судску независност онда ми дајемо *поверљива судији*, који се брине о животу, имању нашем о праву и моралу у целој земљи.

С тога дакле, начело судске независности не сме доћи у питање на ни поред разлога, који су приликом ове дебате изнесени од стране неких говорника. Шта значи суд у једној уређеној држави, то ће најбоље показати једна анегдота, која ће бити поучна за ове ствари. Код једног летњег дворца краља пруског у Потсдаму, који и данас постоји на стотину

www.korina.rs далеко од дворца, имао један сељак једну ветрењачу која и дан данас постоји. (Чује се: треба да говорите о чл. 1.). Молим вас, господо, ово није забадава и баш је у вези са оним о чему је реч.

..... Његова воденица, као што рекох, није била даље од стотину корака од палате и својом непрекидном дупњањем узнемиравала је тиху околину палате краљеве. То је стање трајало тако неколико времена и крај му једнога дана викне да ће га отерати и узети му воденицу, ако неће да му је прода, па шта му је он одговорно: „*Ти би узео кад не би било магистрата у Берлину*“.

Дакле, шта значи то?

Ту се он позива на суд и правду против личности, која је била апсолутни владалац. Таква примера не може данас да буде односно владалаца, који су уставни; а односно суда може овај пример бити врло поучан. Довде сам ја говорио о условима, које *друштво и држава осигурава* судији, а сад долазим на чл. 1. којим судија треба да осигура друштво и државу. Судија није проста личност, која је свршила само извесан ред школа, па да се постави на столицу, да нама влада и да нам суди. Јер то је човек, који нам изриче о части, животу и имању свију грађана. Судија дакле треба да задовољи и неке друштвене и државне захтеве а то су они захтеви о којима говори чл. 1, и који су по моме схватању недовољни. Садашња спрема судска састоји се у томе да сврше средњу и велику школу, правни факултет, и онда постају указни чиновници, постају секретари на судије и т. д.

Да се на брзи начин може постати судија то показује наш најновији закон о истражним судијама, где су постављени млади писари, но то није штета, већ то је једна потреба, јер немамо чак ни довољно оних писара, којима би могли да попуњимо сва места истражних судија.

По моме схватању није довољно и има нешто што треба да је пресудно као сведочење о *спреми* и постављању лица за судије а то је *државни испит*.

Државни испит, заведен је, господо, за све струке и поклајаје код нас до којих се долази после потпуне факултетске спреме, као што је код професора, инжењера па и за официра и т. д., за све људе који желе да буду стручни; и после неколико година, по моме схватању, они би државни испити гарантовали што већу стручну спрему судијама. А то, мислим, свако хоће. Ја држим, да је чл. 1 недовољан и да се мој предлог састоји у томе: да би се њима добила што већа спрема судија *полагањем државног испита*. Да је то баш потребно показује то, што је он заведен у свима струкама. Сем тога овим би се мојим предлогом приближили и самом Уставу и то члану 184, који говори у опште о сгрудној спремни, и држим да је ово један срећан тренутак у коме можемо ми један сталеж, који толико протежирамо, поставити у положај да буде достојан високога позива и суди по својој потпуној спремни. Да је мој предлог праведан, ја ћу вас уверити тиме, што су и господа адвокати, која су тако исто правници, принуђени да полажу испите, и ја вас молим упоредите сад положај и утицај адвоката и судије у једној парници. Адвокат има само да изнесе сва факта која су за и против, а судија има коначно да пресуди; по чему дакле треба да је судија спремнији од адвоката ако би остало, како је данас? У Србији је случај да су адвокати доказали већу спрему него судије и ја држим да треба ово обрнуто стање поправити да се и судије изједначе са адвокатима. Што се тиче спреме и самог испита, ми, који смо полагали те испите можемо вас уверити да је испит једно добро, јер кандидат мора да прочита и претресе све своје књиге да види шта страни аутори говоре, што можда он као ђак и није могао да у свему постигне, али као одрастао човек може то да учини. То знам ја из искуства а знају и сви остали, који су испите полагали. Резултат овога мога говора био би, господо посланици, тај: *да се усвоји, да судије полажу испите државне*. Велике користи од тога биле би те: *прво*, што би судија изашао са бољом спремом; *друго*, што би се кандидат упутно на штудирање, а штудирање, при данас тако развије-

ном законодавству, веома је нужно, а најпосле *треће*, што би се тиме приближили Уставу. Мој предлог гласио би овако: „Судија може бити онај Србин, који је, уз друге законске услове за државну службу, редовно свршио правни факултет у Србији или на страни — *и положио државни судијски испит, по нарочитом закону о судијским испитима*.“ Молим господо ако оће да ме помогну у овом предлогу (Помажу га).

Известилац Симо Костић — Што се тиче предлога г. посланика Живановића, мислим да нема ни једнога посланика који га не би у начелу примио. Његово мишљење је у томе да би требало подвргнути и судије полагању државних испита. Са тим смо мишљењем, како сам казао, сви сагласни. Али овај је члан узет из уставног наређења, и сад кад би се овде унело и то што он тражи, онда би требало направити и закон, какви ће ти испити да буду а то би нас далеко одвело. Међутим ми данас не располажемо са толико довољним бројем правника, да би могли са неком поузданошћу казати: хајде да то уведемо па ко не положи испит тај нек нема напретка, јер и онако имамо и одвише кандидата! Не! напротив тај услов ставиће министра у немогућност да има кандидата на расположењу, који су положили те испите, те да њима може попуњавати места, јер, као што и сами кажете, то је полагање скопчано са извесним размаком времена, пошто пријављени за испит треба да прелиста и проучи све што је раније као ђак радио, и да држи смотру над својим знањем, па тек онда да изађе са готовом спремом пред испитиваче, који ће да оцењују његову способност. Према томе што ми имамо врло мало правника, још кад би поставили услов да они морају претходно полагати испите ја мислим да би створили немогућност да попуне сва судска места. Ту би дошла једна најглавнија промена, јер ми знамо да су већ уставним наређењима ранијим истиснути сви, који нису свршили правни факултет, а и завођењем самих истражних судија, појавила се потреба, да имамо што више правника а на жалост ми их сад немамо. Због тога је поднесена измена закона о истражним судијама, пошто министар није могао на та судијска места да постави правнике, те је за то извршење тога закона одгођено за ове године и сад узаконити још испите за судије, то би значило да би у неколико спречавали могућност, да поставите одмах за судију једног правника, који је радом доказао да има и теориске и практичке спреме да заузме место једног судије. Дакле ја држим да према садашњем времену и приликама треба да одложимо то питање о полагању испита. Међутим кад наступе боље прилике неће ништа сметати, да се и по оваковој редакцији чл. 1, унесе и та одредба о полагању испита, јер у члану 184 Устава каже се: поред других услова законских који се траже од чиновника, да ће се поступно завести и полагање испита. Дакле дотле може се донети један специјалан закон, који ће бити у томе духу написан да се тражи полагање испита за све струке у опште.

Дакле, доћи ће можда специјални закон, који ће бити у том духу, да се тражи полагање испита за све судске држ. службе; и то ће бити закон за полагање државних испита, и ништа не да дође ово као други став. Најзад неће сметати ни то, да се учини допуна.

Ја стојим на том земљишту, да судија треба да положи испит, али допније кад буде довољно правника за сва места у судској сгрудци. Са тога за сад не би могао усвојити предлог госн. Живановића, и ако је он са свим оправдан и потпуно сагласан са уставним наређењима.

Милан Поповић — Што се тиче члана 1 тач. 1 ја мислим, да је ту довољно и јасно казано, како треба да је чиновник спреман, па да дође до положаја судије. Ја ово разумем тако, да га министар неће довести са сокака, него мора да има спреме, да сврши школу и да је правник. Дакле, ја противу прве тачке немам ништа, али хоћу да кажем нешто о овој другој тачци, која каже: у првостепенном суду може бити судија онај, који има 25 год. а у вишим судовима онај, који има 30 год. старости“. Ја мислим да је човек у 25-тој год. са свим млад него треба повисити године старости. . . .

(Чује се: тако је Уставом одређено). Е, кад је тако у Уставу казано онда нека сврши права и положи испит за то.

Љубинко Милинковић — То исто хтео сам и ја да кажем противу овога члана, но пошто је ово предвиђено Уставом онда је друга ствар.

Панта Срећковић — После говора г. министра правде, који је казао, да овај закон мора бити издан и по самом Уставу, нема се шта друго говорити, јер то је умесно и тако је; и његова примедба, да овака независност каква је дата судијама, неће водити ничему доброме, и ја верујем, ако хоћемо да овако остане, да ће доћи дан, кад ће се свет курталисавати судске независности. После та два тврђења оно што је мој поштовани пријатељ Живан Живановић говорио, иде баш у прилог овоме, што хоће г. министар да постигне, и мислим да нема ни једнога, који неће да усвоји оно што је Живан предложио о испитима. Тако исто и ја мислим и потпуно усвајам предлог његов. Кад је то тако, мени сад остаје само да доуним његову редакцију. У чл. 184 Устава каже се: „да се морају завести испити по свима струкама државне службе“. Камо те лепе среће да је то одавно учињено. Ви знате колико је било неурлике и повике кад су заведени професорски испити и казало се, да неће бити довољно професора Сви ђаци, који сврше историске науке или природно-математички одсек кад постану професори знају да морају полагати испите, они се стану још из раније спремати и старају се да што пре положе испит. Они су готово у средњим школама и најбољи и највреднији професори.

Да пређемо сад на другу струку. У официрској служби официр не може постати капетаном докле, док не положи испит а међутим њихова је плата мања него чиновницима по другим струкама државне службе. Камо те лепе среће да имамо испит и за чиновнике министарства иностраних дела, јер сви људи нарочито странци по овој струци, сваки од њих полаже испит, зна међународно право и у опште знају као најбољи научници. Као што рекох, камо те лепе среће да се и за ову грану држ. управе уведе испит, јер боље би било. Сад је дошао ред на судије. Ви знате, да доиста ако ишта на овој земљи вреди и да једна земља може да опстане, то зависи од судија, јер се и у песмама вели... да сад настаје и други судија — *праведан*. Ја дакле тежим, да се постигне овим предлогом оно што је најбоље; и кад је на реду то да се постигне најбоље, да ли је могуће то постићи са оваким првим чланом? — Мени се чини, да поред онога што је поменуо Живан Живановић „да судија може бити само кнај који положи испит“ треба додати још и ово да је „и одличнога владања.“ Ја знам једнога писара, који је крао акта и Ценић га изтерао и т. д.. Дакле, да се не би овакви случајеви више догађали, треба да је судија одличног владања и да положи испит. За тим се казало да немамо довољан број правника, но знам да су за сад сва места попуњена и има их доста, који желе ту службу. Ја мислим да ће то и цела Скупштина усвојити, па у место тога што ће њи у кафану, он ће морати да чита и спремаће се за полагање испита, а ве као што има примера, чим сврши школу и добије држав. службу не узме више књигу у руке. Има истина који читају али има таквих који не читају.

Према свему овоме молим Скупштину, ако жели да постигне што сви желимо, да усвоји предлог Живанов и да се увесе у овај члан. Ја бих још желео и оно, што је г. министар правде лепо казао, да се судије немешају у политику, па ће онда бити добро.

Министар Правде Мика Ђорђевић — Господо посланици! Државни испити јесу једна лена и корисна установа, која постоји на западу код свију напредних народа. Код њих нико не може добити државну службу, док не положи државни испит, па ма он био и доктор права.

Кад је прављен данашњи Устав, имала се **такође на уму** корист од државних испита, и **отуда је и постао члан 184** Устава. Али с **обзиром**, на наше прилике видело се, да је **то немогуће извести од једаред**, зато је у Устав и ушла она реч „поступно“.

На прошлој Скупштини ми смо донели закон о истражним судијама. По том закону не може бити истражни судија који није свршио права. Какав смо резултат отуд постигли! Тај: што после не пуне године дана морамо да продужавамо рок закону, јер немамо довољно школованих правника.

Немајући у основи шта да приметим противу завођења државних испита за судије, са разлога који су вам изнети и од стране господина известиоца, ја бих вје само молио да се овом ствари не нагните. Држим да би било најбоље да се члан овај врати одбору, те да он размисли како и на који начин треба завести државне испите за судије.

Максим Сретеновић — Усвајајући овај 1 члан потпуно овог предлога ја сам зато као што рече г. министар и да се исти члан врати у одбор ради додатка предложеног, но тада, нека се има и ово на уму: да се код овог члана, после речи „да је навршио 30 година“ да се дода као и последња алинеја и „да је доброг и моралног владања“. Ја сматрам, да није доброг и моралног владања онај судија, који би се нашао на том месту, кога почешће из кафане двојица воде испод мишке у квартир, што то врло хрђаво уливише на наш морал; сумња се да ће правду умети да поделе народу тако пропали људи, а да има их таки могу доказати са уверама власти; такав дође у суд, да нам суди о животу и имању нашем. Тако исто и онај, који се коцка, карта у готов новац посведневно и дању и ноћу. Дакле, вужно је, да се стави и „при том да је доброг и моралног владања“.

Милојко Лешјанин — Ја не би устајао да говорим о овој ствари, да није поштовани посланик г. Панта Срећковић напоменуо испите официрске. Он рече: да не може бити капетан онај, који није положио капетански испит. Ја имам да доуним ту његову напомену, и да кажем: не само не може бити капетан онај, који не положи капетански испит, него, код нас у војсци не може бити каплар, који не положи капларски испит, и не од служи 6 месеци као редов. Не може бити поднаредник, који није положио поднареднички испит и није одслужио шест месеци као каплар. Не може бити наредник, који није положио нареднички испит и није био најмање годину дана као поднаредник. Не може бити потпоручик онај, који не положи испит за потпоручика, и не одслужи најмање две године као наредник. Не може бити капетан, ако не положи капетански испит и није одслужио најмање три године дана. После овога долази још и даље: не може бити виши официр, мајор, ако не положи мајорски испит и ако није четири године дана провео у капетанским чиновима. А сем тога, господо, сад се промишља и о томе, да се уведу и командантски испити, да онај, који хоће да добију већу команду положи и прописани испит.

Ови испити код нас у војсци, постоје од пре 15 до 16 година. Они су први заведени у нашој држави и то онда, кад их ни у једној другој страни држави ни је било. Искуство је показало да је овака једна установа врло корисна по нашу војску и њене старешине. Старешине наше војске, као што сваки од вас, господо, мора признати, врло су многе више него чиновници икоје друге струке службеним послом заузети нарочито у најновије доба, али преко свега тога, они су дању на служби у касарни, а у вече и ноћу употребљавају време, те штудирају и спремају се за испите; и тако прате непрекидно и савремену науку, јер чим ко положи један испит треба му почети да се спрема за друге, пошто они нису тако лаки, да се може да спрема за неколико недеља и месеци, него су за то потребне године. Кад дакле **могу бити испити** у војсци, ја мислим да је вужно, да они буду и у свима другим струкама државним у којима још не постоје.

По томе ја сматрам, да је предлог поштованог посланика г. Ж. Живановића, врло умесан и да га треба усвојити, **с тим** не мислим, да се све оне судије морају отпустити или ставити у пензију, који су сад у служби и који нису положили испите. Али да би они даље могли напредовати, морају положити државне испите, или да им се остави једно извесно време за које морају испите положити као што то чине професори и официри.

Милан Мостић — Господе, и сам сам осећао оправдану жељу и потребу, да се и судије подвргну полагању испита, те због тога благодарим г. Живану Живановићу, који је учинио овај предлог, о чијој корисности проговориху и ја неколико речи.

Не, господе, са оних разлога, које је навео г. Живан, не за то, што судије имају неке привилегије, што им је обезбеђена плата, самосталност, непокретност и т. д. — не, нису то разлози, са којих би требало судије подврћи испитима.

Други су и то многи јачи разлози, због којих то треба узаконити, а имено ови. Моћ суђења, моћ судске власти, која се даје у руке судији, који може расправљати и судити о нашој личности, о нашој имовини, о безбедности и чисти нашој — та моћ, то право, господе, тако је велика, да ми треба најозбиљније да размислимо, коме да је дамо? — Да бисмо имали дакле што веће гаранције у томе, ја мислим да је врло велика потреба, да затражимо испит од таквих судија, те да видимо, да ли они у истини потпуно схватају ту тако велику моћ суђења, коју примају за све наз. (Тако је). С тога држим, да је издишно говорити о томе, да је предлог г. Живана потпуно и савремен и врло потребан.

Са тврђењем поштованог колеге, известиоца, ја се слажем, јер доста стоји то, да смо у спремним људима сиромашни; али та незгода постоји и са другим струкама, па испити ипак постоје. Колико је на нашој Вел. Школи свршило факултете: природно-математички, инжињерски, па се ипак дошло на то, да људи, који сврше те факултете, полажу испите, те да неки самоуци не праве предрачуна у грађевинама, да не раде планове лајнци у инжињерству и обични дунђери, те да нам после Ђуприје и друге грађевине падају на главу, него се за то узимају инжињери, који су спремни у својој струци. Господе, ја ћу напоменути још један случај о коме треба такође да водимо рачуна. У нашем закону санитарском постоји одредба по којој свршени медцивари, који донесу своје сведочење у доказ да су промовирани за доктора универзе, да и ти људи, кад дођу код нас и хтедну да практикују, морају да се обрате министру унутрашњих послова и овај, при свем том што су дипломирани, тражи од њих нарочите испите, што они морају и да учине. Има само један изузетак за оне, који су свршили универзитет париски, берлински и бечки. Очеvidно је и са овога разлога, да је врло важан предлог г. Живана.

Разлози с којих не могу да се сложим са г. известиоцем ови су: он напомену, да смо ми сиромашни са тим људима. Па лепо, господе, и ја признајем, да смо у томе доста сиромашни, али не треба заборавити ни то, да су сви наши судови — и виши и нижи — попуњени људима, који су свршили правни факултет.

Кад известилац тврди, да ћемо једва имати довољно људи за све судове и да не бисмо требали за сад, да их подвргавамо испиту — мени се чини, да баш с тога излази та оправданост, да ти људи полажу испите. Ми имамо при судовима све правнике, и кад се тврди, да нема ко да полаже испите, онда значи, да ти људи нису кадри, да положи испите, што би било жалосно, кад би било истинито, и онда би баш још више било оправдано, да га полажу; јер ако се претпоставља, да га неће моћи положити, онда с каквим разлогом можемо да их постављамо за судије.

С тог разлога мислим, да је г. министар пристао на предлог г. Живана, да се овај предлог врати одбору, те да се тамо мало озбиљније промисли, на који би се начин остварио. И с тога ми треба да прихватимо то и да очекамо, док се предлог из одбора врати, те да га решимо онако како треба.

Известилац С. Костић — Ја имам да одговорим г. Мостићу, да ме је он рђаво разумео. Ја нисам казао, да ће се доћи до немогућности, да имамо судија, јер кад сам казао, да ће се доћи до немогућности да имамо у свима судовима школоване и спремне судије, ја сам рачунао на то што је познато Мостићу, да су данас на судским столицама они људи, који су свршили факултет правни 1887 г., а као писари су они, који су свршили прошле и ове године, да је дакле тако велики скок

код ових још младих и потпуно неизвежбаних људи само с тога такав, што места има много а мало правника. Па и на те младе људе, који су сад писари и секретари, чека се, да се са судским радом упознаду, па ће и њих министар правде одмах поставити за истражне судије. Као што видите дакле и на последњу партију, коју министар правде може имати на расположењу, чека се, те да се поставе за истражне судије, па онда на кога имате чекати да полаже испите?

Дакле, то је био разлог, што сам учинио онакав предлог, а ви сте ме рђаво разумели. Ја сам дакле казао, да доста немамо толико људи, који би требали да заузму толика судска места и да се тражи да полажу испите, кад знамо, да данас на дневном реду стоји постављање истражних судија, и кад знамо да су за судије првостепених судова дошли људи, који су пре 3 г. свршили правни факултет, а на писаре садашње чека се, док стеку искуства и практике, па да се и они пошљу за истражне судије.

Живан Живановић — Ја се, господе, радујем, што не чујем ни једног говорника, да је прогиван испиту у опште, само је нашао израза један опортунизам, да морамо да се прегрпимо мало. Дозволите ми да вам докажем, да упоређено са професорском службом ни тај разлог не може да се одржи до краја. У Србији има у сваком окр. месту по један суд, а има и по једна нижа или виша гимназија, а осим тога у Београду има и виших гимназија и реалка, тако, да сумиран број професора виши је него судија; дакле већа потреба у професорима, него у судијама, па се ипак нашао још пре 10 година, да се заведу професорски испити; а тек после 10 год. тражи се, да се заведу државни испити за судије. Сем тога, тако «страшна» потреба у судијама не може се успорити са овим испитима, с тога, што се не узима један младић с клупа Вел. Школе да дође одмах за судију, него онај, који је школу свршио и проводи извесно време прво као писар, секретар, па тек најпосле буде судија у суду. У томе времену, док служи као указан чиновник, до судијскога положаја, треба да је свеже његово знање правничко, и у томе времену он треба да испуни и ову последњу дужност — да положи државни испит, и онда нека му је срећан његов одлични и с правом заузети положај! — Бојазан, да нећемо имати довољан број лица са квалификацијама за судије, отпада, пошто знамо, да више слушалаца има на правном факултету него на другима, да дакле и младеж сама осећа већу потребу и вољу да се ода томе позиву.

Што се тиче поступнога увођења испита, они се могу поступно уводити н. пр. за струке у које улазе људи са мешовитом спремом, као у полцију и финансијску струку — ма да бих ја волео, да се и за ове одмах пропишу испити. — Али ја мислим, да човек, који је свршио факултет, ако је иоле хтео да се труди и да ради после школе, неће имати никаквих тешкоћа, да потврди то своје знање испитом, који се заведе. С тога молим Скупштину, да изволи усвојити мој предлог.

Известилац Сима Костић — Ја имам на говор поштованог посланика Живана, — где он упоређује професоре и број оних, који су судије и каже да при свем том, што је већи број професора потребан а мање их свршава школу, да су ипак заведени испити, — да кажем: биће мале разлике, г. Живановићу, између једних и других, јер кад је завођен професорски испит, дозвољено је да могу бити и предавачи употребљени да врше све оно, што ће после вршити кад положи испите и постану професори. И, тако радећи, десило се, да је био у некој школи један професор, а друго све предавачи. Питам вас, би ли вам се то допало, да у једном суду буде један председник, а све друго писари, који ће да врше дужност судија?

Истина, дозвољено је и сада да може и писар да суди. И ако признајемо, да су сва места судска потпуњена, ипак се може десити, да се судија разболи и буде спречен да дође у суд, и у том случају може га и писар заступити. Али, то је изузетак и ја верујем да би сваки волео, да му суди судија, јер у томе види већу гаранцију: кад му три спремна и извежбана судије суде о животу и имању, него кад је међу њима и лице мањег искуства.

Као што рекох, оно правило, које сте поставили, да би неки моје разлоге, према којима би требали да се стрпимо, није могло да ме увери с тога, што није исти случај као и код професора. Тамо су предавачи могли да врше професорске дужности, а овде писари не могу судске.

Панта Срећковић — Кад министар хоће да ово иде у одбор, нека иде. (Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши? (Јесте).

Панта Срећковић — А ја бих цифрама могао оборити све што господин каже, него најбоље нека иде у одбор.

Витомир Младеновић — Нећу да правим велики увод. Хоћу неколико речи само да проговорим против онога, што неки предговорници износе да је овај предлог несавремен с тога, што има мало правника и судија. То се с тога гледишта не да правдати, јер је прописано: да онај, који хоће да буде судија, мора да сврши све школе, правни факултет, и ако додате још и ово, да мора положити испит, то неће сметати да у суду буде мање судија. По самом Уставу за судију не може се постављати онај, који нема услова, а услов је, да је свршио факултет и да има 25 година. Сад, дакле, ако такав судија, који је учио школу око 15 година и провео неколико година у пракци, не може да положи испит, он и није за судију, а тражење испита не може умножити или умалити свршене правнике, испит дакле неће учинити то, да у судовима не буде довољно судија. Кад неко сврши Велику Школу, мислим да је природно и логично, ако му се каже: „дед, да видимо шта си за 15 год. учинио, и да ли си пратио своју науку“. С тога, дакле, мислим да треба да се овај предлог може усвојити и да отпада зебња да он може учинити то, да нема судија. Они постоје у судовима, и нико не може да узме то место док није свршио школу, па кад је сврши треба да га питамо: дед како си свршио. Друго би питање било, кад би се за судију могао поставити онај, који није свршио Велику Школу, него да по нужди морамо узимати онога који је свршио VI гимназије; онда бих разумео, да та зебња има оправдања, али кад се искључиво тражи, да, док није свршио права, не може да буде судија, онда је оправдано видети како је свршио школу, да се није провукао кроз њу, да ли је после тога пратио науку и т. д. Према томе све бојазни и зебње отпадају, јер ово ништа не смета да буде мање судија. Њих што је ту је, само нек покажу своју спрему. Испит, дакле, не може умањити број правника, него само констатује његову спрему, његово учење. Не стоји, дакле, ово што каже г. известилац, и према томе, треба усвојити испит.

Милан Ђурић — Господо, да су били раније заведени испити за оне, који су свршили права, мени се чини, да неби били овако брзи са овим изменама закона о судској независности. Шта видимо данас? Видико, да се ове измене подносе с тога, што се нашло људи, који су изишли из школе, па на многим местима као судије чине злоупотребе од свога положаја на штету права грађана. То је, господо, истина. Кад је уставотворац рекао да треба права грађана заштити, он је рекао да ко хоће да буде судија, треба да је свршио факултет и да има 25 год. али као што се за њих ту Устав побринуо, он се побринуо и за права грађана ове земље. Ако хоћемо да буде правде у земљи, да она не страда ни од кога, ни од чије самовоље, онда мислим треба да радимо оно, што је признао г. министар, што раде сви напредни народи, а то је да, усвојимо испит. Сва ће господа признати, како се пролази кроз школе. Има у разреду по толико ђака и колико од њих сврше као што треба? Тако је не само у правном факултету, него и у богословији, академији, техници и т. д.; биће таквих, који ће проћи са врло малом спремом, другим речима, професори могу пропустити некога из сажалења, да га не би упронастали. Ви ћете господо, признати, да заиста наши факултети не дају људе са таквом спремом са каквом би требали да дају; ви ћете признати сви да кад наши ђаци оду на страни универзитет, ако су били овде први тамо су средњи. И шта ми радимо? На један пут једном младићу од 25 год. хоћемо да дамо независан поло-

жај, и шта пред тога хоћемо? Хоћемо да не положе испит. Господо, ја мислим да би се ми тиме огрешили о правду, о толике интересе наше земље, а ја верујем да то неће радити Народна Скупштина. Законодавство је доста учинило што је одало пошту науци, па ко хоће да буде судија нека се спреми те да достојно заузме то место. Један г. посланик рекао је да судија треба да се одикује владањем. И то, господо, са свим је на своме месту; јер судија треба да је више него један свештеник, он дели правду грађанима ове земље, он треба да светли у сваком погледу, јер само такав човек биће достојан да изриче правду грађанима ове земље. Човек може имати теоријског знања колико год хоће, али ако не одговара своје положају, он ће убијати сваки ауторитет и себи и свима својим друговима. Тражи се, дакле, и једно и друго. О овоме би се дало дуго говорити, али није потребно, јер сви се слажемо, сви смо пристали на оно, што интерес земље и правде тражи. Интерес је и новог Устава, да пођемо новим путем, а да напустимо стари; да одамо сваком своје, да судије буду независне, али да испитом докажу пред комисијом, да су спремни да изричу правду и да осигурају право нашим грађанима. То ће бити онда, ако се буде пустило да судија може постати само онај, који је пред стручном комисијом положио прописан испит. У том се можемо сви сложити, и онда ћемо показати, да нам је у истини стало до правде и да хоћемо да се користимо новим Уставом у духу науке за срећу и добро нашега народа, доказујући олим да уважавамо спрему и науку, моралну страну и карактер једнога судије, а с друге стране да будним оком водимо бригу о правди и правима грађана ове земље.

Ово ће бити нова ствар, што сад кад буде испит доћи ће за судију не онај, који има протекцију, но онај, који буде имао спреме и знање.

С тога сам ја и тражио да се предлог врати у одбор, те да се тамо понова стилизује.

Потпредседник — Објављујем да је претрес свршен.

Известилац С. Костић — Ја сам у почетку говора казао, да у начелу немам ништа против тога, што хоће г. Живојин да уђе и та допуна у I члан, те да судија буде и онај, који положи испит. Само овом једном допуном ја мислим да ми ипак не заводимо сами испите и да с овим стоје у вези и многа друга питања, на пример: да ли ће ту да потпадне и судија истражни; да ли ће се полагати испити одмах по свршеној школи или доцније; пред киме ће и о чему ће да се полагаје. Ја мислим да се ова ствар не може тек тако решити и ја пристајем да ову ствар вратимо у одбор.

Потпредседник — Кад известилац прима предложену измену и хоће да је врати у одбор, онда председништво по члану 72 закона о пословном реду упућује предлог тај у одбор с тим, да он за сутрашњу седницу поднесе свој извештај.

Изволте чути даље:

Известилац прочита измену чл. 2.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочита измену? (Прима).

Известилац прочита измену чл. 3.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану измену? (Прима).

Известилац прочита измену чл. 4.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану измену? (Прима).

Известилац објави да члан 5 отпада. (Чује се: прочитајте и тај члан).

Министар правде — У закону о судијама члан 5. говори оно, што је казано у чл. 1 овога пројекта. За то да се не би ово понављало ја сам предложио да се укине чл. 5 старог закона, који говори о истој ствари са чл. 1 пројекта.

Потпредседник — Изволте чути садржину чл. 5, који се предлаже да се укине.

Известилац прочита чл. 5.

Потпредседник — Пристаје ли Скупштина да се прочитани члан укине? (Пристаје).

Известилац прочита измену чл. 6.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану измену? (Прима).

Известилац прочита измену чл. 7.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану измену? (Прима).

Известилац прочита измену чл. 8.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану измену? (Прима)

Известилац прочита измену чл. 8. а.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитани додаток чл. 8? (Прима)

Известилац прочита измену чл. 9.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану измену? (Прима).

Известилац прочита измену чл. 10.

Ђорђе Брачинац — Овде стоји да се судија не може употребити ни на какву дужност сем своје редовне; а чланом 91 одређено је да судије могу бити председници бирачких одбора. За то ја држим да би овде требало додати: „Сем одредбе чл. 91 изборног закона.

Живојин Величковић — По чл. 10 овог закона, судија не може бити ни привремено упућен на другу дужност. То је и по Уставу. Међутим по закону о министарској одговорности државни суд, који има да суди министрима, саставља се и из чланова касационог суда. По овоме члану сад излази да једна половина држ. суда, састављена из касационих судија, могла би да се не прими те дужности, те да се на тај начин осујети суђење министра. За то налазим, да би овде требало додати: „сем случаја из чл. 27 закона о министарској одговорности“. Молим другове да ме за ово потпомогну. (Дуже се доста посланика).

Потпредседник — Пошто је г. известилац примио предложену измену, то се упућује одбору и предлог г. Величковића.

Известилац чита измену чл. 11.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану измену? (Прима).

Известилац прочита измену чл. 17.

Димитрије Димовић — Ја мислим, господо, да би се овај члан косио са наређењем Устава, које је изречено у 155 чл. Устава. У овом се члану предлога законског а у трећој алинеји каже: ако би законског а у трећој се у општој седници показао паран број гласова, онда се позива председник апелационог суда или заступајући његов члан. Међутим у чл. 155 каже се у 3. алинеји: Председници и чланови касационог и апелационог суда постављају се такође по двама листама, од којих једну предлаже Државни Савет а једну Касацциони Суд.

Ја мислим дакле, да је то противно Уставу, да се председник апелационог суда позива и даје свој глас, пошто се у Уставу каже, да то право искључиво припада касационом суду — Нека г. известилац прими ову измену.

Известилац Сима Костић — Ова је одредба једино у том случају, кад наступи паран број, кад се не зна где је већина и према томе који ће се огласити за изабраног. И ово што је казано у закону, да се у том случају председник апелационог суда позива, није ништа неправилно, јер као што знате, председник апелационог суда сматра се да је у рангу члана касационог суда и кад се каже: да он долази, да ту несугласицу изравна, онда ја држим, да се тиме не вређа Устав; јер као што рекох председник апелационог суда сматра се да је у рангу члана касационог суда.

Дим. Димовић — У том случају може се то право дати председнику касационог суда или члану који га заступа.

Известилац Сима Костић — Како ћете онда изићи на крај кад је тајно гласање?

Потпредседник — Г. Димовића предлог није потпомогнут. С тога стављам на гласање прочитану измену. Ко је за то да се члан 17 прими као што је прочитан, тај нека изволи седети, а ко је противан нека устане? (Сви седе).

Објављујем, да је Скупштина примила чл. 17.

Пошто је већ превалило подне, то мислим, да данашњу седницу закључимо.

Но молим вас, пре него што закључимо седницу молим да изберу одсеци по једног члана за одбор, који ће прегледали пројект закона за измену у закону о санитарској струци. Државни Савет поднео је своје мишљење о томе предлогу и сад молим да изберу одсеци чланове одбора за тај предлог како би тај одбор радио после подне и поднео нам свој извештај сутра о томе.

Дајем пет минута одмора, за избор чланова за тај одбор.

После одмора.

Потпредседник — Изволте чути списак господо, која су ушла у одбор за преглед закона за измену закона санитарског.

Секретар Лука Лазаревић чита:

I одсек изабрао је Лазара Милосављевића, II одсек Михаила Веселиновића, III одсек Ђорђа Брачинаца, IV одсек Николу Протића, V одсек Др. Станојла Вукчевића, VI одсек Милоша Обр-Кнежевића, VII одсек Јована Николића.

Потпредседник — Данашњи састанак закључујем а за сутра заказујем у 9 час. пре подне.

Молим господоу из свију одбора да дођу — после подне на рад.

Дневни ред сутра биће: продужење данашњег дневног реда.

Састанак је трајао до 12 и по часова у подне.

36 САСТАНАК

19 децембра 1890 год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Витом. Младеновић

Почетак у 9 часова пре подне.

Присутна су г. г. министри: председник министарства, министар правде, просвете и цркв. послова, грађевина и финансије.

Потпредседник — Отварам 36 редовни састанак. Изволте чути протокол 35 састанка.

Секретар Љ. Јоксимовић прочита тај протокол.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитани протокол? (Прима).

Изволте чути молбе и жалбе.

Секретар Ст. Вукчевић чита:

Мића Петровић бив. помоћник начелства округа подринског, моли да му се уредно издаје пензија.

Јевђа Раковић, председник општине Планске, моли да се стане на пут самовољи полицијске власти.

Грађани општине Балажевачке жале се, што се не оправља друм окружни.

Еснаф абацијски из Пожаревца, моли да се укину панађури по селима.

Еснаф абацијски из Пожаревца моли, да се укину сеоски дућани.

Сељани из Раниловића моле, да њихово село буде одвојено од колубарскога и придано кесмајском срезу.

Опанчари из Ариља моле, да се трговцима забрани продаја опанака.

Есваф механско-кафански из Горњ. Милановца моли, да се укине аквиз на пиће и друге реформе да се изведу.

Алекса Миловановић кафедрија из Београда моли, да се поништи уговор између њега и Макензија.

Алекса Николић из Београда моли, да му се дозволи лечење од очних болести.

Грађани из Пирота моле, да се у њиховом месту отвори постојано цела гимназија.

Сава Станисављевић из Ритопека жали се, што богати заузимају општинске утрине и моли да се њему да земља.

Потпредседник — Све ове молбе и жалбе упућују се одбору за молбе и жалбе.

Изволте чути предлоге посланичке.

Секретар Ст. Вукчевић чита:

ПРЕДЛОГ

Народној Скупштини

Све државне хартије од вредности оглашене су законом да се могу као готов новац у разним лицитацијама метати у кауцију или залогу. Тиме је омогућено трговачком свету, да од државних хартија има корисну употребу с једне стране; а с друге, да се не везује звечећи новац и чини бесплодним у кауцијама и другим залагама.

Но у рукама грађана свију редова налазе се и друге хартије од вредности, које по своме курсу никако не стоје рђаво: а стајала би још боље ако би се овај предлог усвојио. Те су хартије *штедионичке акције* или *уложне књиге* појединих акционара и улагача штедионица, које постоје истина као приватна предузећа, али ипак на основу закона и дозволе државне власти, а у свако доба гарантоване капиталима својих новчаних завода у Србији.

С тога предлажемо Народној Скупштини, да донесе овакво решење:

Чл. 1, Штедионичке акције признатих приватних штедионица могу се према својој вредности, равно државним хартијама, залагати као кауција при свима лицитацијама.

20 новембра 1890 год.

Београд.

народни посланици:

Јанча Јовановић, Велиз. Кундовић, Жив. Живановић,
Д. А. Машић, Тома Јовановић.

ПРЕДЛОГ

Народној Скупштини

По закону о порези од 14 јуна 1884 године на земљиште „са стране“ наплаћивана је пореза унутницама, но пошто је ово било доста приметно па и администрација у овом погледу била развучена, то је на прошлој вавредној Скупштини законом о порези од 20 децембра 1889 год. чланом 13 и 28 наређено, да се на земљиште и имање са стране наплаћује порез у оној општини где је и имање.

Ја сам првонотисати имао прилике да наплату порезе и по једном и по другом закону у овом погледу вршим, и с тога ми је из искуства познато, да нити је радња са унутницама била умесна нити ова по овом закону где се наређује, да се на имање на страни порез наплаћује онде, где је и имање, а то ево зашто:

1, Што је овим законом администрација у овом погледу више увећана него што је пређе унутничком радњом била —

а то с тога, што једна личност има свога имања у 5—6 општина и према томе за њега се мора у сваком погледу из сваке општине писати 10—12 пута, докле се за сваку општину наплати по 20—40 пара дин. порезе, за који се посао утврди више хартије, него што сама пореза износи, рачунајући колико се око тога издангуби. Па и сама личност мора у свакој општини по један пут ради пријаве и по два пут ради наплате порезе представљати.

2, Што је овим законом многим грађанима повећано и само плаћање а то ево у чему: Овај који има имање у више општина, он мора свакој општини предати пријаву и на сваку по 30 пара дин. таксене марке и по 50 пара дин. за пореску књижицу. Дакле на 5—6 места кад овако плати то није тако мало за једног сељака, кад он плати 4—5 дин. више него што је до сада плаћао, а најзад није ни право, да за један или два ара свог земљишта, што га има у другом селу и што треба да плати 4 паре, да плати још 30 пара за пријаву и 50 пара за књижицу кад то већ плаћа онде где живи.

3, Овим је начином наплаћивања порезе изиграно и изборно право појединих грађана, а то у томе, што једна личност плаћа у својој општини 14 дин. непосредне порезе, и према распореду његове општине он не може бити увршћен у бирачки списак, док међутим он има имања још на страни које плаћа 1 динар, што кад би му и ово било уведено у месни распоред његове општине, он би потпуно био у праву. Најзад баш и кад би му се и ово узело у рачун или кад би и без овог имао право бирања а има имање на страни, не зна се да ли је на то имање платио порезу и ако није а право бирања употреби, онда је повређен и сам члан 85 земаљског Устава, који ово строго брани.

Да би се ово све избегло и једном пореска администрација у овом погледу упростила, то

предлажемо:

Да се чл. 13 закона о порези замени овако:

„Ако би неко лице имало земљиште на више места — општина, то ће на сва земљишта са стране плаћати у својој општини где и личну порезу плаћа. Ако сопственик не живи у Србији плаћа ће порез онај који земљиште држи.“

Тако исто и замена првог и другог одељка члана 28 да гласи:

„Порез на зграде наплаћује се онде где сопственик и личну порезу плаћа, ако сопственик на страни живи плаћа ће онај који зграду држи.“

Пренос и задужење са имањем и земљиштем на страни (у другим општинама) могле би извршити полицијске власти, или порезници, који састављају распоред порезе на земљиште по књизи „Б“ на овај начин:

Да се у распореду пореза на земљиште бр. 4, 5 отвори још једна за „земљиште на страни“ и „свега плаћа на земљиште“, а у распореду оне из које је земљиште одсељено да се стави у приметби плаћа у општини „Н“.

Ово би порезници извршили само у једној години, па докле год таква личност не прода то имање на страни, плаћа ће онде где живи, а кад га прода то ће се средством утврде тапација пренети на купца, а продавац ће се ослободити.

10 новембра 1890 год.

у Београду.

ПРЕДЛАГАЧИ:

Милош Богдановић, Стојан Станковић, Милан Глигоријевић, Станко М. Петровић, Павле Станковић,
Мата Максимовић.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)